

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. aprila 1893.

Politiški oddelek.

Pustimo češko državno pravo.

Kakor pripoveduje neki češki list, izrekel se je neki mladočeški poslanec, da bi mladočeški poslanci najbolj prav storili, ko bi popustili češko državno pravo in se bolj zanimali za gospodarske in socialne razmere češkega naroda. Staročeški in nekateri konservativni listi so seveda pali vsled tega po Mladočehih. Mi pa odkritosrčno rečemo, da so nas razveselile te besede mladočeškega zastopnika in le želimo, da bi se klic: „Popustimo češko državno pravo“ vedno bolj razširil mej češkimi zastopniki. Le temu ne pritrjujemo, da naj bi češki poslanci se pečali le z gospodarskimi in socialnimi vprašanji, ker jim brez češkega državnega prava ostaje dovolj političnih vprašanj.

Od začetka parlamentarne dobe, do dandanes se češki zastopniki boré za češko državno pravo, za to pravo so bili zapustili vse javne zastope. Palacky, Rieger in drugi najboljši možje češkega naroda porabili so najboljše duševne moči svoje v boji za to pravo, ali vse je bilo zastonj. Stvar se niti korak dalje ni pomaknila.

Mi ne rečemo, da bi državno pravo ne bilo koristno za Čehe, ako se izvede in da je boj za to pravo bil popolnoma neosnovan. Posebno v začetku ustavne dobe, ko še niso stvari bile tako uravnane in utrjene in so se tudi Ogrri in Hrvatje opirali na svoje državno pravo, je bilo celo prav, da so se Čehi postavili na to stališče. Tudi bi drugače ne bili obdržali veleposestnikov na svoji strani. Češka narodna zavest je še tedaj bila mej plemenitaši manj razvita, nego je dandanes. Za zgodovinsko pravo so se pa zanimali, ker je nekoliko v zvezi z njih stanovskimi koristmi. Če tudi Čehi niso s svojim bojem za zgodovinsko pravo dosegli, kar so želeli, vendar boj za to pravo ni bil popolnoma brez vse koristi. Pridobil je za češko stranko konservativne veleposestnike, ki bi tako bili danes najbrž vsi v nemškem taboru. Zaradi svojega verskega prepričanja bi najbrž ne bili ostali na konser-

vativni strani. V Avstriji imamo jako čudno prikazen, da je večina nemškega svetnega veleposestva liberalna, in to ne v dobrem zmislu te besede.

Ravno tako bi bili češki veleposestniki se pridružili liberalnemu taboru, ako bi jih državno pravo ne bilo obdržalo na desni strani. Narodni oziri bi jim ne bili delali nobenih težav, ker lahko rečemo, da so se skoro vsi čutili Nemce, ko je Avstrija dobila ustavo. Poleg tega je pa še češko državno pravo mnogo pripomoglo k probudi češkega naroda. Imelo je nekako tak vpliv kakor Zjedinjena Slovenija. Tudi mi Slovenci se Zjedinjeni Sloveniji nismo nič približali ali vendar poganjanje zanjo ni ostalo brez sadu, kar je jako poživilo narodno zavest.

Za češko državno pravo so se pa razmere dosti premenile, od kar se je vpeljal dualizem in so zlasti leta 1870. bile zavrjene češke zahteve izražene v tako imenovanih fundamentalnih člankih.

V mnogih ozirih se naš list ni strinjal z Mladočehi, posebno ker se je najbolj v začetku v njih vrstah pojavljal neki liberalen veri ne baš prijazen duh. Posebno v osmem desetletji se Mladočehi v mnogih ozirih niso dosti ločili od nemških liberalcev. Priznati jim moramo pa, da so prvi izpoznali, da boj za češko državno pravo ne pelje do kacega uspeha. Če je dr. Gregr se bil izrekel, da češko državno pravo ni vredno pipe tobaka, je v tem precej resnice, če tudi se ne sme tako doslovno vzeti. Le obžalovati moramo, da v tem oziru niso ostali pri svojem prvem načelu. Staročehov bi res ne bili tako lahko vrgli, kakor so jih z državnim pravom, ali pripomogli bi bili, da bi češka politika bila prišla v boljši tir. Njih boljši talenti bi pa tudi bili prišli v zbor.

Zaradi veleposestnikov se pa danes ni potrebno več oklepati državnega prava, ker veleposestniki sami niso več za to pravo navdušeni in se je mej nje kolikor toliko že zasejala narodna zavest. Mladočehi so imeli že priliko prepričati se, da so vsi njih napor v državno-pravnem oziru bili le bob ob steno in posledica tega prepričanja je, da se je jeden poslanec že izrekel, da bi popustili češko državno pravo.

Ta mož pa najbrž ni osamljen v mladočeškem taboru. Gotovo jih več misli tako, kakor on, pa si še ne upajo povedati. Posebno se pa morajo prepričati, da brez sodelovanja Nemcev, tega prava nikdar ne dosežejo. Dogodki bodo prej ali slej Mladočehe prisilili, da ne bodo trčili vseh sil v boji za to pravo. Če bodo hoteli ohraniti zaupanje narodovo, ne bodo smeli vedno prazni prihajati z Dunaja. Da pa kaj dosežejo, zato bode pa treba premeniti svojo politiko.

Po našem mnenju pa ni potrebno, da se češki poslanci odpovedo vsem političnim vprašanjem in se bavijo le z gospodarskimi in socijalnimi. Ta pot bi zanje bila tudi nevarna, pa tudi pametna ne. Dokler Čehe na Moravskem in v Šleziji pritiskajo Nemci, pač ne smejo češki zastopniki popustiti političnih vprašanj. Čehi naj večjo pozornost obračajo jezikovnim vprašanjem in se pri tem vedno postavljajo na stališče sedanje ustave. Na ta način si bodo pridobili večje zaupanje na Dunaji in tudi narod ne bode toliko čutil premembe politike, ko bode videl, da s prejšnjo odločnostjo zagovarjajo pravice češkega naroda, če tudi vedno ne govore o češkem državnem pravu. Njih uspehi bi pa jim tako utrdili stališče, da bi jim ne mogli dosti škodovati kaki nasprotniki v deželi.

Ni pa potrebno, da bi se ta prevrat moral nakrat izvršiti, bolje da se lepo polagoma, da prebivalstvo manj zapazi. Občinstvo se mora po časopisih polagoma pripraviti za novo politiko. Dobro je pa tudi, da se Mladočehi drže dosedanje precej demokratske politike in se poganjajo za občno volilno pravico. To bode jim le pridobivalo zaupanje narodovo in pa naprednejših življenj v Avstriji. Občna volilna pravica bi bila tudi Slovanom v korist.

Za premembo mladočeške politike je pa posebno sedanji čas jako ugoden. V zbornici poslancev ni nobene večine in Mladočehi lahko postanejo nakrat važen faktor v avstrijski politiki, ako se postavijo nekoliko bolj na stališče sedanje ustave. Ako se poprimejo Mladočehi bolj narodne politike, se jim lahko še bolj približajo drugi avstrijski Slovani in slovanska vzajemnost preide iz teorije v prakso, in Slovani postanemo ves drugi faktor v Avstriji.

Češko državno pravo bi pa s tem še ne bilo za zmiraj odloženo. Ko bi jedenkrat se izvela narodna enakopravnost in se toliko oživela, da bi se na njej ne dalo več rušiti in preminjati, bi tudi nasprotje mej Nemci in Čehi se ublažilo in bi tudi prvi izgubili vse dosedanje pomisleke proti državnemu pravu. To bi še le bil pravi čas za to pravo, sedaj je pa bolje, ako se za nekoliko časa popusti. Zaradi tega se Mladočehom tudi ne bode mogla očitati neznačajnost, ker politika se mora ravnati po razmerah.

Južno železnico treba podržaviti.

(Iz govora poslanca Fr. Povše-ta v drž. zboru dne 2. marca.)

(Konec.)

Govornik je na dolgi vrsti izgledov pojasnil, kako krivične so tarife južne železnice za naše kraje. Potem pa nadaljeval:

Te prometne razmere so krive, da se pri nas na mesto nekdanje toliko cvetoče železnorudne obrti, katero je ptuja konkurenca, podpirana še po železnicah, tudi po naši južni železnici, do celega vničila, kakor se tudi na mesto naših mlinov vzlic res ugodnim vodnim silam našim ne more druga obrtnija, druge tovarne razviti.

Ker so bili zaman vsi napor naše trgovinske zbornice, kaj res zdatnega doseči v tarifih pri južni železnici, ne bom jaz enakih prošenj ponavljal in vis. trgovinskega ministerstva z enakimi prošnjami nadlegoval. Saj bi bil ves trud brez uspeha, kakor to najbolje spričuje to, da ni bila ljubljanska (Šiška) postaja državne Rudolfove železnice sprejeta v peažno pogodbo, veljavno za progo Ljubljana-Divača,

Le ena pot je mogoča nam dovesti boljših prometnih pogojev in odpraviti tolike krivice, kakoršne imamo sedaj po južni železnici trpeti. Ta pot pa je, da se vis. vlada posluži njej po koncesijski pogodbi, sklenjeni z južno železnico in sicer po členu 55 zagotovljene pravice po preteku leta 1895. odkupiti oziroma podržaviti južno železnico.

Še v tem letu otvorila se bo ena proga novih dolenskih železnic, katerih važnost in korist bo še-le takrat se do celega pokazala, če bo nova dolenska železnica se stekala v Ljubljano na podržavljeno južno železnično progo. Glavno blago, katero bo imela dolenska železnica prevaževati, je les in premog in oba ta pridelka imata le na jugu iskati kupcev. In če je južna železnica branila se sprejeti celo državni kolodvor Rudolfove državne železnice v peažno pogodbo do Divače, še manj je upati, da bi to dovolila za blago, prihajajoče z dolenske železnice in če sem prav poučen, je vodstvo južne železnice to že dalo kar naravnost razumeti. Nasledek temu pa bo, da bo iz bogatih gozdov loško-potoških obilno lesno blago kakor doslej izpeljevalo se na vozeh do postaje Rakek, s tem pa odide velik zaslužek novi dolenski železnici.

Enako je glede premoga, kojega se obilno nahaja na Dolenjskem osobito na Kočevskem. Južna železnica zatira izvoz našega zagorskega premoga in pospešuje vvoz premoga fohnsdorfskega, ki vzlic petkratni daljavi do Ljubljane še dvojne tolike vožnine ne plačuje, kakor domači premog zagorski.

Gotovo je Kranjska s svojimi velikimi premogovimi zakladi v Savski dolini in na Dolenjskem, osobito Kočevskem poklicana, da postane vir premogove dobave za južne pokrajine, če bo južna železnica v lasti države.

Kranjski deželni zbor je po želji in zahtevi vis. vlade prevzel garancijo za 4 odstotno obrestovanje prioritet dolenske železnice, gotovo veliko breme in odgovornost, katero je pa prevzel le iz najživejšega prepričanja, da brez železnice dolenska stran naše dežele ne more uiti popolnemu propadu in ubožanju. Da pa ne pride naša dežela v položaj, prevzeto dolžnost z velikimi plačili prenašati, treba skrbeti za to, da bo promet na novi dol. železnici dovoljen, uspešen; to pa se sme tedaj upati, ako bo že omenjeno glavno blago, les in premog,